

S A M O T A

I V A N A L B R E H T

Noč za nočjo
se zajedajo vame zveri.
Tiho mi kri
poslednjo pijo
noč za nočjo. —

Nekaj časa sem klel.
Zdaj se mi zdi,
da mora biti tako —
in sem jih skoraj vesel
teh bledih pošasti: skrbi.

KNJIŽEVNA POROČILA

Izidor Cankar, *Zgodovina likovne umetnosti v zahodni Evropi*. I. del. 2. snopič. Skulptura. Izdala Slovenska Matica v Ljubljani. 1928. 130 str. 47 slik.

V nagli zaporednosti je zdaj izšel drugi snopič I. Cankarjeve *«Zgodovine likovne umetnosti v zahodni Evropi»*. Večji del je bil malo poprej objavljen tudi v *«Zborniku za umetnostno zgodovino»*. Snopič obsega samo starokrščansko in zgodnj srednjeveško skulpturo, obravnavanje arhitekture je za zdaj še izostalo in bo po vsej priliki tvorilo vsebino tretjega snopiča. Prvi zvezek bo torej v nasprotju z oznanilom obsegal tri snopiče. Razdelitev pri obravnavanju skulpture je ista, kakor pri slikarstvu. Tudi tukaj imamo pet poglavij: spiritualistične težnje praprkrščanske skulpture, starokrščanski realizem v skulpturi, monumentalni stil 5. in 6. stoletja, ploskovito-idealistični stil 7. in 8. stoletja ter realistična reakcija v karolinski dobi. Cankar je tudi v tem snopiču svojega dela ostal zvest svojemu osnovnemu gledanju na velike probleme umetnostne zgodovine in zato moremo tu v splošnem opozoriti na oceno prvega snopiča v *«Ljubljanskem Zvonu»*, XLVII (1927), str. 505 sl. Tu samo nekaj opomb.

Na str. 139. pravi Cankar po pravici: *«Starokrščanska skulptura se ne obravnava danes več kot zgolj dekadentna umetnost antike, kot barbarsko propadanje nekdanjih plemenitih form»*. Gotovo se sme smatrati kot premagano staro pojmovanje, ki je s klasicističnega stališča videlo v delih poznoantične umetnosti zgolj znake naraščajočega propadanja. Tako pojmovanje ne more umeti ne mozaikov niti ostalih dekorativnih elementov, zlasti pa ne zgradb justinianske dobe. Ampak iskrica resnice je v tem zastarelem pojmovanju vendarle bila in to bi se po moji sodbi moralo opomniti. Vzlic vsemu občudovanju za svojstvenost poznoantične umetnosti je vendarle neutajljivo, da se dá približno izza Hadrianove dobe opazati neko naraščajoče propadanje plastične tehnike in da se je na primer sveder, ki je nadomeščal dleto, vodil s čim dalje večjo robotostjo. Ker stojita tudi v umetnosti ponudba in povpraševanje v medsebojnem učinkovanju, smemo seveda smatrati, da se je pri občinstvu prejšnji oblikovni čut zmanjšal. Občinstvo ne zahteva več finoč stare umetnosti, za katero nima pravega razumevanja in se zadovoljuje z bolj grobim. To smemo mirno označiti za upad okusa in odgovorno za to moramo imenovati stalno nadomeščanje starih kulturnih ras ter njih naobraženih rodbin z obogatelimi parveniji iz stanu sužnjev in orientalskih plemen. Kar se je izza Constitutio Antonina, razširitve meščanskih pravic iz leta 212. nazivalo civis Romanus, je bilo bistveno različno in kulturno manjvredneje,